EU jako geopolitický a bezpečnostní aktér – ambice a realita

The EU as a geopolitical and security actor – ambitions and reality

Roman Horák

Abstrakt: *Tento článok sa zameriava na analýzu Európskej únie ako bezpečnostného aktéra v kontexte rastúcej globálnej nestability, zhoršujúceho sa bezpečnostného prostredia a zhoršujúcich sa medzištátnych vzťahov, najmä medzi hlavnými mocnosťami. Cieľom je posúdiť, do akej miery je EÚ schopná transformovať svoju normatívnu ambíciu strategickej autonómie na reálnu politickú a operačnú spôsobilosť. Prvá časť skúma ciele strategickej autonómie EÚ a nástroje na ich dosiahnutie, ako napríklad Európsky obranný fond a stála štruktúrovaná spolupráca. Druhá časť skúma prekážky jednotnej bezpečnostnej politiky, najmä vnútorné rozdiely medzi členskými štátmi, asymetrie v schopnostiach a vonkajšie geopolitické tlaky. Tretia časť analyzuje vzťah medzi EÚ a NATO a otázku komplementarity alebo konkurencie v rámci transatlantickej bezpečnostnej architektúry. Článok dospel k záveru, že napriek rastúcim ambíciám zostáva strategická autonómia EÚ obmedzená, ale má potenciál na ďalšie posilnenie.*

Kľúčové slová: *Európska únia, strategická autonómia, bezpečnosť, obrana, politika, medzinárodné vzťahy.*

Abstract: *This article focuses on the analysis of the European Union as a security actor in the context of increasing global instability, deteriorating security environment, and worsening inter-state relations, particularly among major powers. The aim is to assess the extent to which the EU is capable of transforming its normative ambition of strategic autonomy into real political and operational capability. The first part examines the EU's strategic autonomy goals and the instruments for achieving them, such as the European Defence Fund and Permanent Structured Cooperation. The second part explores the obstacles to a unified security policy, particularly internal divergences among member states, asymmetries in capabilities, and external geopolitical pressures. The third part analyses the EU–NATO relationship and the question of complementarity or competition within the transatlantic security architecture. The article concludes that despite growing ambitions, the EU's strategic autonomy remains limited, but holds potential for further strengthening.*

Keywords: *European Union, strategic autonomy, security, defence, politics, international relations*.

Úvod

V posledních letech se Evropská unie (EU) stále výrazněji profiluje nejen jako ekonomický, ale i jako geopolitický a bezpečnostní aktér. Změny v globální distribuci moci, rostoucí napětí mezi velmocemi, ruská agrese vůči Ukrajině a prohlubující se nejistota v oblasti transatlantických vztahů postavily EU před strategické dilema: buď si zajistit vyšší míru strategické autonomie, nebo zůstat důsledně vázána na bezpečnostní architekturu pod vedením Severoatlantické aliance (NATO), především Spojených států amerických. V důsledku toho se otázka, zda je EU schopna být samostatným bezpečnostním aktérem v

multipolárním světě, stává jedním z nejzásadnějších témat současné evropské bezpečnostní diskuse.

Ačkoli EU již déle disponuje nástroji Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) (EU, 2025) a Společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP) (EP, 2025), v reálné praxi čelí hlubokým vnitřním rozdílům mezi členskými státy, roztříštěnosti bezpečnostních priorit a asymetrii vojenských kapacit. EU ale zároveň implementuje množství iniciativ směřujících k prohloubení obranné spolupráce a zvyšování jejích schopností, jako jsou Stálá strukturovaná spolupráce (Permanent Structured Cooperation – PESCO) (EDA, 2025a), Evropský obranný fond (European Defence Fund – EDF) (EDA, 2025b) či Strategický kompas pro bezpečnost a obranu EU (ESVČ, 2022) z roku 2022. Tyto snahy však probíhají v prostředí složitých vztahů s NATO, primárně s USA, které nadále hrají klíčovou roli jako garant kolektivní obrany v Evropě, zejména v souvislosti s ruskou hrozbou.

Cílem tohoto článku je analyzovat kapacity, limity a perspektivy EU jako bezpečnostního aktéra v éře geopolitické nejistoty. Východiskovým rámcem je koncepce strategické autonomie, která představuje ambici EU jednat nezávisle v oblasti bezpečnosti a obrany, pokud si to situace vyžaduje, nicméně zároveň bez podkopávání transatlantické spolupráce. Významným atributem této ambice jsou tak vnitřní faktory – rozdílné zájmy a strategické kultury členských států, jakož i vnější faktory – především velmocenská rivalita, krize v sousedství EU a nepředvídatelnost americké zahraniční politiky (Howorth, 2019; Fiott, 2020).

Metodologicky je článek založen na kvalitativní analýze sekundárních zdrojů – vědecké literatury, politických dokumentů EU a NATO, strategických prohlášení a analytických studií. Přístup vychází z interpretativního epistemologického rámce, který reflektuje komplexitu zahraničněpolitického rozhodování EU v oblasti bezpečnostních politik. Struktura článku je tematicky členěna do tří hlavních kapitol: (1) snahy EU o strategickou autonomii a jejich institucionální a politické rámce; (2) vnitřní a vnější omezení kohezní bezpečnostní politiky EU; a (3) rovnováha mezi EU a NATO – komplementarita, napětí nebo strategické partnerství.

Tento přístup umožňuje posoudit, do jaké míry je EU schopna transformovat svou geopolitickou identitu z ekonomického uskupení na bezpečnostního aktéra schopného efektivně a účinně čelit komplexním bezpečnostním hrozbám 21. století. Článek zároveň nabízí doporučení týkající se budoucí podoby evropské bezpečnostní politiky, a to zejména s ohledem na potřebu rovnováhy mezi vnitřní kohezí a vnější akceschopností.

1 Evropská unie mezi ambicí strategické autonomie a realitou bezpečnostní závislosti

Koncept strategické autonomie se stal jedním z nejdiskutovanějších pojmů v oblasti evropské zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky po roce 2016, kdy byla přijata Globální strategie EU (Ivančík, 2022). Strategická autonomie v jejím pojetí neznamená izolaci ani neutralitu, ale schopnost jednat samostatně tam, kde je to nezbytné, a zároveň zachovat silná partnerství, zejména transatlantická (Ivančík, 2024). Snahy EU o posílení obranných způsobilostí a kapacit tak nejsou motivovány odklonem od NATO, ale zvyšováním vlastních možností a schopností čelit bezpečnostním výzvám v situacích, kde NATO nejedná, nebo jednat nechce (Ivančík, 2025).

S cílem objasnit, jak EU přistupuje k rozvíjení své bezpečnostní identity a operativní nezávislosti, se v následujících částech této kapitoly podrobněji zaměříme na hlavní institucionální a politické nástroje strategické autonomie, zejména na Evropský obranný fond a Stálou strukturovanou spolupráci. Zároveň budeme analyzovat, jakým způsobem vývoj americké zahraniční a bezpečnostní politiky ovlivňuje úsilí EU o větší nezávislost, a jaké konkrétní limity – zejména finanční a politické – brzdí transformační potenciál strategické autonomie.

1.1 Institucionální pilíře strategické autonomie: EDF a PESCO

Evropský obranný fond (EDF) a Stálá strukturovaná spolupráce (PESCO) představují dva klíčové nástroje EU pro posílení vlastních obranných způsobilostí a překonání chronické fragmentace v oblasti vojenského výzkumu, vývoje a pořizování. EDF, založený v roce 2017, má za cíl podporovat přeshraniční projekty v oblasti obranných technologií a inovací a snížit závislost evropského obranného průmyslu na externích dodavatelích, zejména ze Spojených států (Biscop, 2020). Prostřednictvím financování společných projektů z rozpočtu EU podporuje interoperabilitu mezi armádami členských států, což je zásadní pro efektivní kolektivní obranu.

PESCO, etablované ve stejném roce, představuje právně závazný rámec pro státy, které se dobrovolně zavážou k plnění společných cílů v oblasti obrany. Na rozdíl od předchozích forem spolupráce poskytuje PESCO konkrétní závazky v oblasti investic, vývoje způsobilostí a koordinace, čímž posiluje institucionální disciplínu mezi účastníky (Blockmans, Crosson, 2021). Projekty realizované v rámci PESCO – jako například vojenská mobilita, vývoj bezpilotních systémů či kybernetická obrana – směřují k budování akceschopnější EU schopné autonomně zasahovat v rámci krizového managementu.

1.2 Strategická autonomie ve stínu americké volatility

Význam konceptu strategické autonomie se naplno projevil během prvního funkčního období prezidenta Donalda Trumpa (2017–2021), který zpochybňoval význam NATO a ostře kritizoval evropské spojence za nedostatečné výdaje na obranu (Ivančík, 2022; Keukeleire, Delreux, 2022). Tento vývoj posílil percepci zranitelnosti evropské bezpečnostní architektury závislé na amerických bezpečnostních zárukách. Ačkoli administrativa prezidenta Joea Bidena deklarovala obnovený závazek vůči transatlantické spolupráci, důvěra v dlouhodobou předvídatelnost americké politiky zůstává oslabena. Opětovný nástup Trumpa do prezidentské funkce v roce 2025 opětovně oživil obavy z jednostranných kroků USA, což posiluje potřebu Evropanů budovat vlastní obranné způsobilosti (Ivančík, 2025; Ollongren, Rij, 2025).

Ambice EU jednat samostatně však naráží na absenci skutečné vojenské síly. Ani EDF, ani PESCO zatím ani zdaleka nevytvořily vhodné podmínky pro potenciální společné evropské ozbrojené síly (Jurčák, Ivančík, 2023). EU se opírá zejména o civilní a smíšené mise v rámci SBOP, které však nedokážou adekvátně reagovat na konflikty vysoké intenzity, jak ukázala ruská vojenská agrese vůči Ukrajině. V této souvislosti se stále častěji poukazuje na nutnost proměnit strategickou autonomii z normativního konceptu na funkční realitu, která si vyžaduje kromě politické vůle i robustní investice do budování adekvátních vojenských

způsobilostí a odstranění existujících asymetrií mezi jednotlivými členskými státy (Lippert a kol., 2019).

1.3 Finanční a politické limity strategické autonomie

Ačkoli EDF a PESCO jednoznačně představují krok vpřed, jejich implementace je zatím limitována politickými neshodami a finanční omezeností. Obranné rozpočty členských států EU zůstávají roztříštěné a investice podléhají národním zájmům. Zatímco Francie a Německo patří k největším přispěvatelům, řada menších členských států zůstává v oblasti obrany pasivní a spoléhá se na kolektivní garance NATO. Tato asymetrie nejenže oslabuje kolektivní obrannou suverenitu EU, ale zároveň zvyšuje riziko „autonomie bez způsobilostí" – to znamená deklarované nezávislosti, která však není operativně naplněna (Giegerich, 2021; Biscop, 2021).

Z politického hlediska přetrvává v těchto souvislostech zásadní dilema: má být strategie EU komplementární k NATO, nebo má směřovat k vytvoření samostatného pilíře kolektivní obrany? Zatímco deklarace EU opakovaně ujišťují o souladu s NATO, řada hlasů z druhé strany Atlantiku vnímá některé evropské iniciativy jako potenciální duplicitu, zejména v oblasti obranného průmyslu a technologické základny (Ivančík, 2022). Výzvou tedy zůstává sladit strategickou autonomii s transatlantickým rámcem tak, aby se EU nestala „konkurenčním projektem", ale schopným a důvěryhodným partnerem v rámci širší euroatlantické bezpečnostní architektury.

2 Překážky kohezní zahraniční a bezpečnostní politiky EU: vnitřní rozdíly, vnější tlaky

Schopnost EU prosazovat jednotnou zahraniční a bezpečnostní politiku je zásadně podmíněna schopností členských států dospět ke konsensu v otázkách strategického významu. Navzdory existenci společného rámce – jako je Společná zahraniční a bezpečnostní politika a Společná bezpečnostní a obranná politika – praxe ukazuje, že EU čelí závažným vnitřním i vnějším překážkám, které oslabují její akceschopnost jako jednotného geopolitického a bezpečnostního aktéra. Tyto překážky lze rozdělit do tří kategorií: (1) vnitřní rozdíly mezi členskými státy, (2) závislost na vnějších bezpečnostních aktérech, a (3) tlak vyplývající z globálního geopolitického prostředí.

Abychom lépe porozuměli omezením, kterým čelí EU jako bezpečnostní aktér, je třeba analyzovat překážky, které podkopávají její schopnost vystupovat jednotně a efektivně. V dalších částech této kapitoly se proto zaměříme na tři zásadní dimenze těchto překážek: vnitřní divergenci národních zájmů a strategických kultur členských států, asymetrii vojenských kapacit a závislost na NATO, jakož i na vnější výzvy a geopolitické tlaky, které testují koherenci a akceschopnost EU v stále méně předvídatelném mezinárodním prostředí.

2.1 Divergence národních zájmů a strategických kultur

Jednou z nejzásadnějších vnitřních překážek je rozdílnost strategických kultur a bezpečnostních preferencí členských států. Navzdory více než dvěma dekádám rozvoje SZBP zůstává zahraničněpolitické rozhodování v EU do značné míry založené na principu jednomyslnosti, což vede k obcházení kontroverzních témat, zdrženlivosti vůči silovým řešením a preferenci deklaratorní politiky před operativním jednáním (Tocci, 2019). Zatímco Francie tradičně prosazuje koncept strategické suverenity a budování autonomních

vojenských kapacit, státy východního křídla EU – jako Polsko, Estonsko, Lotyšsko či Litva – jsou zásadně orientované na NATO a americké bezpečnostní garance (Česnakas, Juozaitis, 2022).

Tyto rozdíly přitom nejsou jen ideologické, ale mají i geopolitické kořeny. Pro státy sousedící s Ruskem je prioritou robustní vojenská odstrašující síla a pevné závazky v rámci kolektivní obrany, zatímco západoevropské státy stále častěji akcentují otázky krizového managementu, civilní ochrany či stability v sousedních regionech. Navíc, některé členské státy – jako Maďarsko či Itálie – uplatňují unilateralistické nebo selektivní přístupy k zahraniční a bezpečnostní politice, což podkopává kolektivní pozici EU (Geddes, Scholten, 2016; Ongaro et al., 2022).

2.2 Asymetrie vojenských kapacit a závislost na NATO

Další překážkou unijní strategické soudržnosti je nerovnoměrnost vojenských způsobilostí a kapacit členských států EU. Zatímco některé státy – především Francie, Německo a Itálie – disponují významnými vojenskými silami a technologickými základnami, jiné, jako Lucembursko, Slovinsko či Irsko, přispívají do obranného systému Unie jen minimálně. Tato disproporce se promítá do rozdílného vnímání potřeby obranných výdajů a do neschopnosti kolektivně plánovat a implementovat velké vojenské projekty (Smith, 2021, Jurčák, Ivančík, 2023).

I proto EU jako celek nadále zůstává závislá na NATO jako hlavním garantovi záruky kolektivní obrany, zejména podle článku 5 Washingtonské smlouvy. Absence evropských struktur na úrovni obranného plánování, zpravodajství, logistického zabezpečení či strategické mobility znamená, že bez americké podpory EU nedisponuje reálnou schopností vedení komplexních vojenských operací (Blessing et al., 2021, Ivančík, 2024). Tato závislost snižuje důvěryhodnost EU jako nezávislého geopolitického a bezpečnostního aktéra a zároveň komplikuje její úsilí o prosazování autonomního geopolitického kurzu.

2.3 Vnější výzvy EU

Externí faktory – podobně jako vnitřní – významným způsobem oslabují vnitřní soudržnost EU. Krize v oblasti migrace – zejména v letech 2015 a 2016 – odhalila zásadní neshody mezi členskými státy v otázce rozdělení odpovědnosti, kontroly hranic a definice solidarity (Zaun, 2018). Zatímco některé státy prosazovaly kvóty a kolektivní přerozdělování, jiné přijaly jednostranná opatření a odmítly spolupráci, což vedlo k výrazné ztrátě důvěry mezi partnery a oslabilo ochotu spolupracovat i v jiných oblastech včetně bezpečnosti a obrany (Lavenex, 2019).

Rovněž zásadním externím tlakem je velmocenská rivalita s Ruskem a Čínou. Ruská agrese vůči Ukrajině, rostoucí hybridní hrozby, kybernetické útoky a energetická závislost vytvářejí silnou polarizaci mezi členskými státy, pokud jde o míru sankční politiky či vojenskou podporu Ukrajině (Kuzemko, 2021; Khudoley, Kolotaev, 2024). Čína, naopak, působí zejména prostřednictvím ekonomické diplomacie, především přes Iniciativu pásu a cesty (Belt and Road Initiative – BRI) (McBride a kol., 2023), známou také jako Nová hedvábná stezka. Její vliv v zemích jižní a východní Evropy vede k divergenci postojů vůči čínské přítomnosti v rámci EU (Zeng, 2022). V obou případech je viditelné, že ekonomické zájmy často převyšují nad strategickými hodnotami, což oslabuje společný postoj Unie jako bezpečnostního aktéra.

3. EU, NATO a transatlantická rovnováha: spolupráce, soutěž, synergie?

Vztah mezi Evropskou unií a Severoatlantickou aliancí představuje jeden z nejdůležitějších faktorů formování evropské bezpečnostní architektury. Ačkoli EU a NATO sdílí většinu členských států, jejich funkční postavení a strategické orientace se v některých aspektech rozcházejí. EU se dlouhodobě snaží prosadit jako samostatný geopolitický a bezpečnostní aktér, ale zároveň si uvědomuje nezbytnost zachování úzké transatlantické vazby. Tato kapitola analyzuje, do jaké míry jsou snahy o strategickou autonomii kompatibilní se závazky vůči NATO, a jak lze tyto dva bezpečnostní rámce vnímat – jako konkurenční, komplementární nebo synergické.

K tomu, abychom mohli realisticky posoudit geopolitický a bezpečnostní potenciál EU, je nezbytné zkoumat její vztah k NATO – jako historickému pilíři kolektivní obrany v Evropě. V této kapitole proto rozebereme tři základní tematické roviny tohoto vztahu: za prvé, jak transatlantická nejistota přispívá k posilování ambicí EU v oblasti strategické autonomie; za druhé, jaká napětí vyvolává otázka duplicity a sdílení břemene v rámci NATO; a konečně, zda je možná dlouhodobá komplementarita a partnerský model spolupráce mezi Unií a Aliancí.

3.1 Transatlantická nejistota jako impuls ke strategické autonomii

Odklon Spojených států amerických od tradičního multilaterálního přístupu, zejména během první administrativy Donalda Trumpa (2017–2021), představoval výrazný šok pro evropskou bezpečnostní komunitu. Trumpovy opakované kritiky nízkých výdajů evropských spojenců na obranu, relativizování závazku článku 5 a jednostranná rozhodnutí o stažení vojenských jednotek z Evropy zpochybnily udržitelnost amerických bezpečnostních garancí (Marcus, 2018; McInnis, Fata, 2023). Po nástupu prezidenta Joea Bidena sice došlo k obnovení dialogu a deklarací jednoty, ale zkušenost s trumpovským unilateralismem posílila snahu EU o vyšší míru nezávislosti.

Znovuzvolení Donalda Trumpa do úřadu amerického prezidenta ve volbách v roce 2024 však prohloubilo tyto obavy a přinutilo evropské státy přehodnotit dlouhodobou strategii závislosti na USA (Ollongren, Rij, 2025, Ivančík, 2025). EU se tak nachází v situaci, kdy musí lavírovat mezi zachováním transatlantické spolupráce a posilováním vlastní bezpečnostní identity – což si vyžaduje redefinici jejího postavení jako geopolitického a bezpečnostního aktéra.

3.2 Problém duplicity a sdílení nákladů na kolektivní obranu

Jedním z klíčových argumentů americké strany je otázka **férového rozdělení nákladů** na kolektivní obranu. Navzdory tomu, že členské státy NATO přijaly závazek investovat do obrany 2 % HDP, většina evropských států tento cíl dlouhodobě neplní. Uvedené vede k prohlubující se frustraci na straně USA, které nesou hlavní část vojenských nákladů na obranu euroatlantického prostoru (Blessing a kol., 2021). I proto prezident Trump navrhl zvýšit výdaje na obranu nejprve na 4 % HDP (McAskill, Crerar, 2018) a později na 5 % HDP (Kayali, Barigazzi, 2025).

Lídři Aliance se nakonec na summitu NATO v Haagu v červnu 2025 zavázali zvýšit výdaje na obranu na 5 % HDP, přičemž tento cíl mají dosáhnout do roku 2035. Částka

rovnající se nejméně 3,5 % ročního HDP každého členského státu půjde přímo na vojenské účely. Další výdaje v hodnotě 1,5 % HDP budou každý rok vyčleněny na ochranu kritické infrastruktury, obranu sítí, zajištění občanské připravenosti a odolnosti, rozvoj inovací a posílení základny obranného průmyslu. Spojenci se zároveň dohodli, že pokrok v plnění těchto výdajových cílů bude vyhodnocen v roce 2029 a že každoročně předloží plány na zajištění tohoto výdajového cíle (NATO, 2025).

Pokud jde o EU, tak ta se v reakci nejen na Trumpovu kritiku, ale i vzhledem k vývoji v bezpečnostním prostředí a bezpečnostní situaci v okolí EU snaží posílit svou vojenskou složku zvýšením výdajů na obranu zejména prostřednictvím výše zmíněných iniciativ PESCO a EDF. Tyto iniciativy jsou však – jak již bylo naznačeno – ze strany některých členských států NATO vnímány jako potenciální duplicita, obzvláště v případech, kde se překrývají kompetence, vývoj způsobilostí či politické priority (Giegerich, 2021). EU proto čelí dilematu, jak zajistit strategickou autonomii bez vytváření paralelní struktury, která by oslabovala soudržnost NATO.

3.3 Perspektiva komplementarity a strategického partnerství

Navzdory existujícím napětím mezi EU a NATO se stále více prosazuje koncepce „strategické komplementarity“. Jde o představu, že EU a NATO mohou a měly by působit jako vzájemně sladěné bezpečnostní pilíře v transatlantickém prostoru. Zatímco NATO zůstává garantem kolektivní obrany, EU může převzít větší odpovědnost v takových oblastech, jako jsou stabilizační mise, civilně-vojenské operace, hybridní hrozby či kybernetická bezpečnost (Tocci, 2021).

Zvýšení evropských obranných způsobilostí by navíc mohlo usnadnit rozdělení úloh a snížit zátěž USA v regionech, kde jsou evropské zájmy prioritní – například v Sahelu, na západním Balkáně či v Černém moři. Výzvou však zůstává institucionalizace praktické spolupráce mezi EU a NATO, která je v současnosti brzděna i politickými spory – jako je například neuznání Kypru Tureckem, které blokuje výměnu citlivých informací (Beaucillon, 2023). Z tohoto pohledu by řešením nemusela být úplná bezpečnostní autonomie EU, ale tzv. „strategická zodpovědnost“ – tedy schopnost EU jednat v souladu s NATO, ale zároveň převzít větší díl odpovědnosti za svou obranu a bezpečnost a stabilitu v sousedství.

Závěr

Evropská unie se v kontextu měnícího se globálního řádu a rostoucí geopolitické nejistoty snaží o redefinici své pozice jako geopolitického a bezpečnostního aktéra. Ambice dosáhnout strategické autonomie reflektuje potřebu snížit závislost na externích partnerech, zejména na Spojených státech, a posílit schopnost samostatně reagovat na bezpečnostní výzvy ve svém sousedství i globálně. Klíčovými nástroji v tomto směru jsou zejména Evropský obranný fond a Stálá strukturovaná spolupráce, které představují konkrétní kroky k posílení obranných kapacit EU a ke snížení fragmentace obranného průmyslu.

Navzdory těmto snahám však EU čelí řadě omezení. Vnitřní rozdíly ve strategických kulturách, zájmech a obranných kapacitách členských států významně limitují koherenci její zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky. Divergentní postoje k migraci, ke vztahům s Ruskem a Čínou, jakož i politizace bezpečnostní agendy v některých členských státech podkopávají jednotu a akceschopnost Unie. Zároveň přetrvává zásadní závislost na NATO v

oblasti kolektivní obrany, což v praxi znamená, že strategická autonomie EU je zatím spíše ambicí než realitou.

Vztah EU a NATO se tak stává určujícím faktorem pro budoucnost evropské bezpečnosti a obrany. Zatímco některé iniciativy EU jsou vnímány jako potenciální duplicita, ve zvýšené míře převládá koncepce komplementarity EU a NATO jako dvou pilířů společné bezpečnostní architektury. Úspěšná implementace této vize si však vyžaduje odstranění politických bariér, sladění strategických politických, bezpečnostních a obranných priorit a budování praktické interoperability mezi institucemi a členskými státy.

Z dlouhodobého hlediska se EU může stát důvěryhodným geopolitickým a bezpečnostním aktérem, avšak stane se tak jen v případě, že dokáže transformovat svou strategickou autonomii z deklarativního rámce na funkční soubor kapacit, politické vůle a funkčních operativních mechanismů. To si bude vyžadovat nejen posílení vlastních obranných způsobilostí a kapacit, ale i politickou odvahu přijmout zodpovědnost za stabilitu ve vlastním geografickém prostoru. V multipolárním světě bude schopnost EU jednat strategicky, jednotně a efektivně rozhodujícím předpokladem pro její mezinárodní relevanci jako geopolitického a bezpečnostního aktéra.

Použitá literatura a zdroje:

BEAUCILLON, C. 2023. Strategic Autonomy: A New Identity for the EU as a Global Actor. In European Papers, 2023, roč. 8, č. 1, s. 417-428. ISSN 2499-8249. Dostupné na: <https://doi.org/10.15166/2499-8249/664>

BISCOP, S. 2020. *European Defence and PESCO: Don't Waste the Chance*. London: Routledge. ISBN 978-0-367-37252-2.

BISCOP, S. 2021. *European Strategy in the 21st Century: New Future for Old Geopolitics?* London: Routledge. ISBN 978-0-367-64575-6.

BLESSING, J., ELGIN, K. K., EWERS-PETERS, N. M. 2021. *NATO 2030: Towards a New Strategic Concept and Beyond*. In *Johns Hopkins University*, 2021. Dostupné na: <https://sais.jhu.edu/kissinger/nato-2030-towards-new-strategic-concept-and-beyond>

BLOCKMANS, S., CROSSON, D. M. 2021. PESCO: A Force for Positive Integration in EU Defence. In *Centre for European Policy Studies*. Dostupné na: <https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2021/09/EFAR_26_SI06.pdf>

ČESNAKAS, G., JUOZAITIS, J., 2022. *European Strategic Autonomy and Small States' Security*. London: Routledge, 2022. ISBN 978-0-367-56418-7.

EDA. 2025. European Defence Fund (EDF). In *Evropská obranná agentura*, 2025. Dostupné na: <https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-(edf)>

EDA. 2025. Permanent Structured Cooperation (PESCO). In *Evropská obranná agentura*, 2025. Dostupné na: <https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/ permanent-structured-cooperation-(PESCO)>

EP. 2025. Společná bezpečnostní a obranná politika. In *Evropský parlament*, 2025. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/159/spolecna-bezpecnostni-a-obranna-politika>

ESVČ. 2022. Strategic Compass for security and defence. In *Evropská služba pro vnější činnost*, 2025. Dostupné na: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en>

EU. 2025. Zahraniční a bezpečnostní politika. In *Evropská unie*, 2025. Dostupné na: <https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/foreign-and-security-policy_cs>

GEDDES, A. SCHOLTEN, P., 2016. *The Politics of Migration and Immigration in Europe*. London: SAGE Publications. ISBN 978-1-4739-1563-7.

GIEGERICH, B. 2021. EU–NATO Cooperation: Managing Transatlantic Security Relations. In *International Affairs*, 2021, roč. 97, č. 3, s. 645-661. ISSN 1468-2346. Dostupné na: <https://doi.org/10.1093/ia/iiab062>

HOWORTH, J. 2019. Strategic Autonomy and EU–NATO Relations: A Political Perspective. In *Journal of Common Market Studies*, 2019, roč. 57, č. 6, s. 1317-1333. ISSN 1468-5965. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/jcms.12893>

IVANČÍK, R. 2022. O strategickej autonómii a budúcnosti Európskej únie v Severoatlantickej aliancii. In *Vojenské reflexie*, 2022, roč. 17, č. 1, s. 43-60. ISSN 1336-9202. Dostupné na: <https://doi.org/10.52651/vr.a.2022.1.43-60>

IVANČÍK, R. 2024. O strategickej autonómii Európskej únie v kontexte vojny na Ukrajine. In *Vojenské reflexie*, 2024, roč. 19, č. 1, s. 8-23. ISSN 1336-9202. Dostupné na: <https://doi.org/10.52651/vr.a.2024.1.08-23>

IVANČÍK, R. 2025. O európskej strategickej autonómii v kontexte bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie. In *Civitas*, 2025, roč. 1, č. 1, s. 27-46. ISSN 1335-2652. Dostupné na: <https://kfp.ff.ukf.sk/wp-content/uploads/2025/07/civitas-01-2025.pdf>

JURČÁK, V. – IVANČÍK, R. 2023. Od Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky k spoločnej armáde Európskej únie? In *Vojenské rozhledy*, 2023, roč. 32, č. 1, s. 18-34. ISSN 1210-3292. Dostupné na: <https://doi.org/10.3849/2336-2995.32.2023.01.018-034>

KAYALI, L., BARIGAZZI, J. 2025. Trump's 5 percent defense spending target seemed far-fetched. In *Politico*, 2025. Dostupné na: <https://www.politico.eu/article/donald-trump-5-percent-defense-spending-target-far-fetched-nato>

KEUKELEIRE, S., DELREUX, T., 2022. *The Foreign Policy of the European Union*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-885529-3.

KHUDOLEY, K. K., KOLOTAEV, Y. Y. 2024. Dividing Lines in the EU's Common Foreign Policy: Russia as a polarising factor. In *Baltic Region*, 2025, roč. 16, č. 3, s. 87-107. ISSN 2310-0524. Dostupné na: <https://doi.org/10.5922/2079-8555-2024-3-5>

KUZEMKO, C. 2021. The Geopolitics of Energy in EU–Russia Relations: A Case for Strategic Autonomy? In *Energy Policy*, 2021, roč. 156, s. 112-126. ISSN 1873-6777. Dostupné na: <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2021.112435>

LAVENEX, S. 2019. 'Failing Forward' Towards Which Europe? In *Journal of Common Market Studies*, 2019, roč. 57, č. 5, s. 1195-1212. ISSN 1468-5965. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/ jcms.12758>

LIPPERT, B., ONDARZA, N., PERTHES, V. 2019. European Strategic Autonomy. Actors, Issues, Conflicts of Interests. In *Stiftung Wissenschaft und Politik*, 2019, Research Paper 4. ISSN 1863-1053. Dostupné na: <https://doi.org/10.18449/2019RP04>

MARCUS, J. 2018. Trump urges Nato members to double military funding target. In *BBC News*, 2018. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-44799027>

MCASKILL, E., CRERAR, P. 2018. Donald Trump tells Nato allies to spend 4% of GDP on defence. In *The Guardian*, 2018. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2018/jul/11/donald-trump-tells-nato-allies-to-spend-4-of-gdp-on-defence>

MCBRIDE, J., BERMAN, N., CHATZKY, A. 2023. China's Massive Belt and Road Initiative. In *Council on Foreign Relations*, 2023. Dostupné na: <https://www.cfr.org/backgrounder/ chinas-massive-belt-and-road-initiative>

MCINNIS, K., FATA, D. 2023. *From Burden Sharing to Responsibility Sharing*. In Washington D.C.: *Center for Strategic and International Studies*, 2023. Dostupné na: <https://www.csis.org/analysis/burden-sharing-responsibility-sharing>

NATO. 2025. Closing press conference by NATO Secretary General Mark Rutte at the 2025 NATO Summit in The Hague. In *Severoatlantická aliance*, 2025. Dostupné na: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_236505.htm?selectedLocale=en>

OLLONGREN, K., RIJ, A. 2025. The EU Must Enable Its Defence Industry to Boost Capabilities and Reduce Dependence on US Systems. In *Chatham House*. Dostupné na: <https://www.chathamhouse.org/2025/03/eu-must-enable-its-defence-industry-boost-capabilities-and-reduce-dependence-us-systems>

ONGARO, E., DI MASCIO, F., NATALINI, A. 2022. How the European Union Responded to Populism. In *Global Public Policy and Governance*, 2022, roč. 2, č. 1, s. 45-67. ISSN 2730-6291. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/s43508-022-00034-1>

SMITH, M. 2021. *Europe's Foreign and Security Policy: The Challenges of Coherence and Effectiveness*. Cambridge: Cambridge University Press, 2021. ISBN 978-1-108-48708-7.

TOCCI, N. 2021. *European Strategic Autonomy: What It Is, Why We Need It, How to Achieve It*. In *Istituto Affari Internazionali*, 2021. Dostupné na: <https://www.iai.it/sites/default/files/9788893681780.pdf>

ZAUN, N. 2018. *EU Asylum Governance: The Challenges of Harmonization*. Oxford: Oxford University Press, 2018. ISBN 978-0-19-881934-9.

ZENG, J. 2022. Does Europe Matter? In *Journal of Common Market Studies*, 2022, roč. 60, č. 3, s. 1162-1176. ISSN 1468-5965. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/jcms.13299>

doc. Ing. Roman Horák, CSc.,
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-1559-8108
Univerzita obrany, Fakulta vojenského leadershipu, Katedra řízení zdrojů, Kounicova 65, 662 10 Brno, Česká republika,
e-mail: roman.horak@unob.cz